

Eva Klooster

Hangplek Holland

Waarom de hulp aan hangjongeren steeds mislukt

MEULENHOF

ISBN 978-90-290-8812-1

ISBN 978-94-6023-667-9 (e-boek)

NUR 600

Omslagontwerp: Studio Vrucht vlees

Foto van auteur: Claudia Otten Photography

Zetwerk: Steven Boland

© 2013 Eva Klooster en Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Vooraf

De eerste keer dat ik aanbelde bij een gezin in Amsterdam-Oost is al lang geleden. Het was in de winter van 1996. Voor een onderzoek van de Erasmus Universiteit moest ik interviews bij mensen thuis afnemen. Ik herinner mij de extreme kou van die winter en mijn eigen ongemak met de situatie. Ik had nog nooit mensen geïnterviewd in hun eigen huis. Mijn ongemak werd versterkt doordat ik, eenmaal over de drempel bij de gezinnen, weinig tot niets bleek te herkennen. De inrichting, de omgangsvormen, de manier van communiceren, aan alles moest ik wennen, maar ik vond het direct bijzonder om in korte tijd een diepgaand contact met mensen op te bouwen die ik anders waarschijnlijk nooit zou hebben gesproken. Deze interviews werden het begin van mijn onderzoekswerk en ook Amsterdam-Oost heb ik sindsdien niet meer losgelaten. Ik kwam er vaak terug in verband met onderzoeken en nog vaker omdat ik van de buurt ben gaan houden.

In 2007 werkte ik tijdelijk als ambtenaar in Amsterdam-Oost. Ik was gevraagd om de aanpak van de

jeugdoverlast te coördineren en moest zorgen dat organisaties die zich bezighielden met de jongeren effectief zouden samenwerken. Het was een bijzondere periode, waarin ik veel leerde over de afstand tussen goedbedoelde plannen en de praktijk. Toen mijn contract afliep, was ik voor mijn gevoel nog lang niet klaar. Aan de oorzaak van de overlast, de problemen van de jongens, was niets wezenlijks veranderd. De levens van de jongens leken te stagneren, de aansluiting met de opvang en de zorg ontbrak. De gesprekken die ik hierover voerde met jongeren, ouders, buurtbewoners en professionals spookten nog lange tijd door mijn hoofd. Regelmatig vroeg ik mij af hoe het met hen zou zijn, of er hulp was gekomen voor de jongens en of de overlast uiteindelijk zou zijn verminderd.

Begin 2011 besloot ik op zoek te gaan naar de mensen die zo veel indruk op mij hadden gemaakt. Dit keer had ik geen opdrachtgever, slechts een opdracht aan mijzelf. Ik wilde meer begrijpen van de situatie, die destijds zo uitzichtloos leek, in de hoop zicht te krijgen op oplossingen. Ik sprak met jongens, bezocht ouders, schoof aan bij jongerenwerkers, docenten en andere begeleiders, en liep mee met de politie. Het werd een zoektocht die uiteindelijk bijna twee jaar duurde. Uit al de bijzondere verhalen en gebeurtenissen die ik optekende heb ik er een aantal geselecteerd voor dit boek. Het werden de verhalen van docent en kickbokser Youssef, van buurtregisseur Rob, van de orthodox-islamitische jongerenwerker Radi en van Othman, een van de jongens die dagelijks rondhingen.

Othman behoort tot de jongeren die niet alleen op straat hangen voor de ‘fun’, maar ook omdat zij weinig

andere mogelijkheden kennen of zien voor zichzelf. In het onderwijs zijn ze gestrand, op werkgebied hebben ze weinig succes en ze blijven, ondanks hun problemen, het liefst ver weg van de hulpverlening. In de buurten waar ze hangen, zijn de bewoners hen meer dan zat. Helaas geldt dat ook voor een deel van de ouders en de professionals die met hen werken. Uiteindelijk raakt het merendeel van deze jongens in meer of mindere mate betrokken bij criminaliteit. Ook de jongens die ik volgde in Amsterdam-Oost, en ik ben ervan overtuigd dat hun situatie niet zo veel verschilt van die van jongeren in andere steden.

Hoewel de criminaliteit voor een deel van de jongens loont, kwam ik ook jongens tegen voor wie het leven op straat weinig meer bracht dan de kortstondige erkenning van de groep en een langdurige relatie met politie en justitie. Voor Othman was dat niet anders. Hij was een meeloper die als jonge puber al alle hangjongeren uit de buurt kende. Othman liet zich makkelijk meeslepen met de verkeerde dingen, bouwde een strafblad op, ondertussen intens verlangend naar een ander leven. Hij verlangde, in de woorden van Othman zelf, naar 'een beter leven, waarin ik net als andere mensen een goede reden heb om op te staan'.

Ik ben Othman en alle anderen die de afgelopen jaren met mij hebben gepraat dankbaar voor het vertrouwen dat ik heb gekregen. Alles wat in het boek staat heb ik meegemaakt of is mij door de betreffende personen verteld. Niets is verzonnen, wel zijn sommige namen en beschrijvingen aangepast, in het belang van de privacy van de betrokkenen.

Proloog

‘Wilt u een mooi moment horen? Dan begin ik bij 6 april 2009. Dat is de dag waarop ik vrijkwam uit het Huis van Bewaring in de Havenstraat. De dagen ervoor was ik de hele tijd in spanning. Ik kon er niet van slapen. De einddatum stond vast en buiten was het al heerlijk weer. Dan heb je er echt moeite mee dat je binnen zit. Ik zat er al acht maanden en je houdt het niet meer uit, je wil weg! De weken voordat ik vrijkwam had ik al alleen maar lopen lachen. Ik was zo blij, ik kon niet ophouden met lachen. En wat helemaal leuk was: ze lieten me één dag eerder gaan. Dus mijn ouders wisten niet eens dat ik op 6 april al vrij was, die dachten dat ik 7 april thuis zou komen. Ik heb meteen mijn vrienden gebeld en die kwamen mij halen. Het was ongeveer elf uur in de ochtend toen ik bij mijn ouders voor de deur stond. Mijn ouders en mijn jongste broertje waren thuis. De twee broers onder mij waren op school en mijn oudere broer en zussen waren aan het werk. Mijn moeder omhelsde mij en moest erg huilen, ja... [stilte] Alleen mijn jongste broertje moest aan mij

wennen. Hij was in het begin een beetje bang voor me. Daar kreeg ik ook een beetje pijn van. Daarom zeg ik tegen mijn jongere broers: zorg dat je naar school gaat en werkt, zonder dat is het leven niets. Geloof me!

Drie dagen later werd het nog beter, toen was ik jarig. Er was een grote taart met mijn foto erop en er stond “Welkom thuis” op geschreven. Iedereen van de familie om de tafel met de taart. Mijn moeder was zo blij. Dat is nu een van de beste momenten van mijn leven die ik mij kan herinneren. Ik had zo verlangd naar buiten, naar een gewoon leven, ik wilde een gewoon leven met werk. Dat is ook een van de dingen waar mijn moeder mij aan herinnert als ik iets slechts heb gedaan. Dan zegt ze: “Weet je nog wat je tegen mij hebt gezegd toen je vastzat?” Dat is wat ik u steeds probeer uit te leggen. Als je vastzit, denk je aan alle pijn die je mensen hebt gedaan. Binnen denk je aan alles en je wil echt een ander leven als je buiten komt. Maar als je weer buiten staat, waait de wind zo alle goede voornemens uit je hoofd weg. Dit keer wil ik dat het me niet meer overkomt. Ik wil een opleiding doen of werken, misschien word ik wel loodgieter.’

Othman, februari 2012

Deel 1

2007

Overlast

Juni 2007. De vergaderruimte is nog steeds leeg. Hoe kan dat? Ben ik te vroeg of heb ik de uitnodiging niet goed verstuurd? Kamer 301, dat zeiden ze toch bij de receptie? Ik loop nog eens de lange gang in, met aan weerszijden de identieke deuren. Zonder nummers op de deuren zou je in dit kantoor hopeloos verdwalen. Ja echt, kamer 301, het klopt. Ik vertrouw er maar op en ga zitten aan de witte, ovale vergadertafel.

Door de grote ramen van het stadsdeelkantoor valt een plens schel licht naar binnen, die het witte tafelblad nog eens extra doet oplichten. Met half dichtgeknepen ogen tuur ik naar de flats aan de overkant van het stadsdeelkantoor. Drie verdiepingen in witgrijs steen, met balkonnetjes van staal. Daarachter gebeurt het. Daar is het ‘trappetje’ met zijn dertig grijze treden die leiden naar een tussenverdieping van een betonnen flat. Daar is het trapje met het fijne afdakje, dat genoeg zitplaats biedt aan ten minste twaalf jongens die buitenshuis willen chillen. Dagelijks zijn er conflicten bij het trapje, tussen de bewoners van de flat en de jongens die er hangen.

De jongens zorgen voor overlast, zeggen de bewoners. De bewoners stellen zich aan, zeggen de jongens. Op het stadsdeel werkt een coördinator die verantwoordelijk is voor de plannen om de overlast van groepen jongeren tegen te gaan. Die coördinator, dat ben ik, tijdelijk, en vandaag heb ik mijn eerste vergadering.

Op tafel staan aluminium kannen met koffie en thee klaar. Daarnaast de altijd witte rechte kopjes, het zo kenmerkende servies van de Nederlandse overheid. Zou er ooit iemand zijn geweest die heeft gezegd: we nemen witte smalle kopjes met een degelijke Hollandse doe-maar-gewoon-uitstraling en kleurtjes zijn taboe. Ook lekkere grote glazen komen er niet in! Bij de overheid drink je uit witte kopjes die je dwingen tot zuinige slokken met het hoofd rechtop. Doe je dat niet dan volgt er straf. Want bij een te gulzige slok raakt je neus onvermijdelijk de rand van het net te nauwe kopje, als ware het een lichte tik van de overheid. Op de zijkant van het kopje prijkt de naam van het stadsdeel. We bevinden ons in het oostelijk deel van de stad Amsterdam, dat u het weet.

In het oude deel van Oost, in de voormalige arbeiderswijk de Indische Buurt, lopen jongens en jongemannen rond die overlast veroorzaken. Ze zijn luidruchtig en ruimen hun rotzooi niet op. Waar ze komen, laten ze een spoor achter van lege blikjes, chipszakjes en patatbakjes. Hun stemmen en scooters echoën over de vierkante pleinen. Ze hangen in wisselende groepjes rond in portieken, bij belwinkels, op bankjes en in trapportalen, overal waar ze niet te veel op hun vingers worden gekeken. Een jointje roken doe je toch het liefst buiten het zicht van anderen. Bovendien hoeft niet ie-